

พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ.๒๕๒๖
แก้ไขโดยพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๒

และ

กฎกระทรวงกำหนดบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ.๒๕๔๘

เนื่องจากได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ ที่ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยได้กำหนดระยะเวลาการขอมีบัตร การขอมีบัตรใหม่หรือการเปลี่ยนบัตรเสียใหม่เพื่อให้ประชาชนมีบัตรเร็วขึ้น รวมทั้งได้แก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษให้สูงขึ้นด้วยเพราะปัจจุบันความผิดเกี่ยวกับบัตรประจำตัวประชาชนมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ นอกจากนี้ กระทรวงมหาดไทยยังได้ออกกฎกระทรวงขึ้นใหม่คือ กฎกระทรวงกำหนดบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ.๒๕๔๘ กำหนดผู้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนไว้เพียง ๖ รายการ (จากเดิมกำหนด ๒๘ รายการ) กฎกระทรวงฉบับใหม่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘ เป็นต้นไป บุคคลที่เคยอยู่ในรายการที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตร เช่น ข้าราชการพลเรือน ซึ่งตามกฎกระทรวงฉบับใหม่ไม่อยู่ในประเภทได้รับการยกเว้น ถ้ายังไม่เคยทำบัตรก็ต้องไปยื่นคำขอมีบัตรภายใน ๖๐ วันนับแต่วันที่พ้นสภาพการได้รับยกเว้น (วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘) หากพ้นกำหนดจะถูกเปรียบเทียบปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท ดังนั้น กฎหมายเกี่ยวกับบัตรประจำตัวประชาชนจึงสมควรศึกษาและรับทราบ

สาระสำคัญ สรุปได้ ดังนี้

๑. ผู้ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน ต้องเป็นผู้ที่ประกอบด้วย

- มีสัญชาติไทย
- มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกิน ๗๐ ปีบริบูรณ์ และ
- มีชื่อในทะเบียนบ้าน

ข้อยกเว้น ผู้ที่ไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน คือ

- ผู้ที่ได้รับการยกเว้นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือ
- ผู้ได้รับการยกเว้นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน

แต่มีบัตรประจำตัวตามกฎหมายอื่น ให้ใช้บัตรประจำตัวนั้นแทน

ผู้ซึ่งมีอายุเกิน ๗๐ ปีบริบูรณ์ และผู้ซึ่งได้รับการยกเว้นตามกฎกระทรวง จะขอมีบัตรก็สามารถมีได้

๒. การขอมีบัตรประจำตัวประชาชน ผู้ที่จะขอมีบัตรประจำตัวประชาชน ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน ๖๐ วันนับตั้งแต่

(๑) วันที่อายุครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์

(๒) วันที่ได้สัญชาติไทย หรือได้กลับคืนสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ หรือวันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ได้สัญชาติไทย

(๓) วันที่นายทะเบียนเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน

(๔) วันที่พ้นสภาพจากการได้รับยกเว้น

๓. อายุบัตร บัตรมีอายุใช้ได้ ๖ ปีนับตั้งแต่วันที่ออกบัตรไปจนครบ ๖ ปีบริบูรณ์ ถ้าวันที่บัตรมีอายุครบ ๖ ปีบริบูรณ์ไม่ตรงกับวันครบรอบวันเกิดของผู้ถือบัตร ให้นับระยะเวลาต่อไปจนถึงวันครบรอบวันเกิดของผู้ถือบัตรในปีนั้นหรือปีถัดไป

ข้อยกเว้น สำหรับผู้ถือบัตรที่มีอายุครบ ๗๐ ปีบริบูรณ์แต่บัตรยังไม่หมดอายุ ก็ให้ใช้ต่อไปได้ตลอดชีวิต

๔. การขอมีบัตรใหม่หรือเปลี่ยนบัตร ให้ผู้ถือบัตรยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในกำหนด ๖๐ วันนับตั้งตั้งแต่

(ก) วันที่บัตรเดิมหมดอายุ

(ข) วันที่บัตรหายหรือถูกทำลาย

(ค) วันที่บัตรชำรุดในสาระสำคัญ

(ง) วันที่มีการแก้ไขชื่อตัวหรือชื่อสกุล หรือแก้ไขชื่อตัวและชื่อสกุลในทะเบียนบ้าน เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับคำขอและเห็นว่าคำขอมีรายการถูกต้องครบถ้วน ให้ถ่ายรูปผู้ขอและออกใบรับให้แก่ผู้ขอ

๕. การหมดสิทธิใช้บัตร กรณีผู้ถือบัตรเสียสัญชาติไทยไม่ว่าด้วยเหตุใด ผู้นั้นหมดสิทธิที่จะใช้บัตรนั้นทันที และต้องส่งมอบบัตรให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่แห่งท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่เสียสัญชาติไทย

๖. ผู้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน

มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ.๒๕๒๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า ผู้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

เดิม มีกฎกระทรวง ๓ ฉบับ คือ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๒๗) ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๓๑) และ ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ. ๒๕๔๐) กำหนดผู้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตร มี ๒๘ รายการ ได้แก่ สมเด็จพระบรมราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป องคมนตรี ข้าราชการการเมือง ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการครู ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ข้าราชการฝ่ายตุลาการ ข้าราชการฝ่ายอัยการ ข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ เป็นต้น

ปัจจุบัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ออกกฎกระทรวงขึ้นใหม่ คือ กฎกระทรวงกำหนดบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ (ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๓ ตอนที่ ๒๓ ก วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘) มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘ เป็นต้นไป กฎกระทรวงฉบับนี้ได้ยกเลิกกฎกระทรวง ๓ ฉบับดังกล่าวข้างต้น และกำหนดบุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนไว้ดังนี้คือ

- ๑) สมเด็จพระบรมราชินี
- ๒) พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป
- ๓) ภิกษุ สามเณร นักพรตและนักบวช
- ๔) ผู้มีกายพิการเดินไม่ได้ หรือเป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ
- ๕) ผู้อยู่ในที่คุมขังโดยชอบด้วยกฎหมาย
- ๖) บุคคลซึ่งกำลังศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศและไม่สามารถยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชนได้

ดังนั้น บุคคลที่เคยได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎกระทรวงฉบับเดิม จึงต้องพ้นจากสภาพการได้รับการยกเว้น โดยจะต้องไปยื่นคำขอมีบัตรภายในกำหนด ๖๐ วันนับตั้งแต่วันที่พ้นสภาพการได้รับการยกเว้น (ตั้งแต่วันที่กฎกระทรวงฉบับ พ.ศ.๒๕๔๘ มีผลบังคับใช้ คือวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘ เป็นต้นไป) หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว จะถูกลงโทษปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท (ตามมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ.๒๕๒๖ แก้ไขโดย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๒)

๓. บทกำหนดโทษ

ที่	ความผิด	ระวางโทษ		
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ
๑.	ผู้ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน แต่ไม่ยื่นขอมีบัตรภายในเวลาที่กำหนด	-	ไม่เกิน ๕๐๐ บาท	-
๒.	ไม่ยื่นขอมีบัตรใหม่เนื่องจากบัตรเดิมหมดอายุ หรือมีบัตรใหม่หรือเปลี่ยนบัตรเนื่องจากบัตรหาย/ถูกทำลาย/ชำรุด หรือแก้ไขในสาระสำคัญภายในเวลาที่กำหนด	-	ไม่เกิน ๒๐๐ บาท	-
๓.	ผู้มีชื่อเป็นเจ้าของบัตร แต่ไม่อาจแสดงบัตรเมื่อเจ้าพนักงานตรวจบัตรขอตรวจ	-	ไม่เกิน ๒๐๐ บาท	-

ที่	ความผิด	ระวางโทษ		
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ
๔.	ผู้ถือบัตรซึ่งเสียสัญชาติไทยโดย			
	- ไม่ส่งมอบบัตรคืนแก่พนักงานเจ้าหน้าที่	๑ - ๕ ปี	๒๐,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ บาท	✓
	- ใช้หรือแสดงบัตรซึ่งหมดสิทธิใช้	๑ - ๑๐ ปี	และปรับ ๒๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ บาท	-
๕.	แจ้งข้อความเท็จหรือแสดงหลักฐาน	๖ เดือน - ๕ ปี	๑๐,๐๐๐ -	✓
	อันเป็นเท็จในการขอมีบัตรหรือมีบัตรใหม่		๑๐๐,๐๐๐ บาท	
	หรือเปลี่ยนบัตร			
๖.	ปลอมบัตร	๑ - ๑๐ ปี	๒๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ บาท	✓
๗.	เป็นเจ้าของพนักงานกระทำความผิด โดยแจ้ง	๑ - ๑๕ ปี	และปรับ ๒๐,๐๐๐ -	-
	ข้อความหรือแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จ		๓๐๐,๐๐๐ บาท	
	หรือปลอมบัตรหรือใช้บัตรจากการกระทำ			
	ผิดดังกล่าว			
๘.	เป็นผู้ไม่มีสัญชาติไทยกระทำความผิด โดยแจ้ง	๒ - ๑๕ ปี	และปรับ ๕๐,๐๐๐ -	-
	ข้อความหรือแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จ		๓๐๐,๐๐๐ บาท	
	หรือปลอมบัตรหรือใช้บัตรจากการ			
	กระทำความผิดดังกล่าว			
๙.	ใช้บัตรของผู้อื่นไปใช้แสดงว่าตนเป็น	๖ เดือน - ๕ ปี	และปรับ ๑๐,๐๐๐ -	-
	เจ้าของบัตร		๑๐๐,๐๐๐ บาท	
๑๐.	เอาไปหรือยึดไว้ซึ่งบัตรของผู้อื่นเพื่อ	ไม่เกิน ๖ เดือน	และปรับไม่เกิน	-
	ประโยชน์สำหรับตนหรือผู้อื่นโดยมิชอบ		๑๐,๐๐๐ บาท	
๑๑.	ยินยอมให้ผู้อื่นนำบัตร ไปใช้ในการทุจริต	๓ เดือน - ๓ ปี	๕,๐๐๐ - ๖๐,๐๐๐ บาท	✓